

Omvärldsrapport december 2012: Innovation och näringslivsutveckling

- på uppdrag av Näringsdepartementet

USA, Kina, Indien, Japan, Sydkorea och Brasilien

Dnr: 2011/102

Denna rapport är ett utdrag av huvudrapporten
Kvartalsrapport december 2012

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Telefon 010 447 44 00
Telefax 010 447 44 01
E-post info@tillvaxtanalys.se
www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information kontakta Pia Josephson
Telefon +46 10 447 44 71
E-post pia.josephson@tillvaxtanalys.se

Förord

Tillväxtanalys fick den 19 januari 2011 ett stående uppdrag från Näringsdepartementet att kvartalsvis inkomma med korta omvärldsrapporter där händelser, trender och utvecklingsmönster på och i strategiska marknader och länder lyfts fram i översiktlig form.

Underlaget är framtaget av Tillväxtanalys kontor i USA, Kina, Indien, Japan, Brasilien, och Stockholm.

Syftet med kvartalsrapporteringen är att Tillväxtanalys ska belysa aktuella frågor, utvecklingen och trender inom följande områden:

- Energi och hållbar utveckling
- Infrastruktur och transporter
- Innovation och näringslivsutveckling
- IKT
- Livsvetenskaper och sjuk/hälsovård
- Forsknings- innovations- och utbildningspolitik

Denna rapport innehåller området Innovation och näringslivsutveckling. En sammanställd rapport för samtliga områden går att få från Tillväxtanalys.

Stockholm 21 december 2012

Enrico Deiacco,
Chef Innovation och Globala Mötesplatser

Innehåll

1	Hänt i världen inom Innovation och Näringslivsutveckling	5
2	USA	6
2.1	USA röstade fram ett delat politiskt ledarskap	6
2.2	Når studentlånsmarknaden riskabla nivåer?	6
2.3	Fortsatta satsningar på advanced manufacturing	7
2.4	USA samarbetar med andra länder kring IPR frågor	8
3	Kina	9
3.1	Marknadsanpassning av statsägda företag	9
3.2	Ny ekonomisk 'superzon' i centrala Kina	9
4	Indien	10
4.1	Antalet IBM-anställda i Indien fler än i USA	10
4.2	Indiska IT-sektorn optimistisk trots protektionistiska tongångar i USA	10
5	Japan	12
5.1	Japan och Sydkorea bland de sämsta i världen när det kommer till jämställdhet	12
5.2	Japan tappar placeringar i undersökning av nyföretagsklimat	12
6	Sydkorea	13
6.1	Sydkorea påbörjar förhandlingar om två omfattande frihandelsavtal i nordöstra Asien och Stillahavsområdet	13
7	Brasilien	14
7.1	Allmän bakgrund: ökad kritik och krav på ny politik	14
7.2	Nya direktiv för bilindustrin	15
7.3	Protektionism	15
7.4	Ökad satsning på försvarsindustrin	16

1 Hänt i världen inom Innovation och Näringslivsutveckling

Behovet av näringspolitik diskuteras flitigt i de olika bevakningsländerna och utgör huvudtemat i rapporteringen för kvartal fyra.

Skillnaderna mellan President Obamas politiska agenda skiljer som bekant kraftigt från republikanernas (som har majoritet i representanthuset) bl.a. när det gäller motiv och utformning av näringspolitiken. En följdfråga är hur mycket frihetsgrader som finns i Obamas planer att öka satsningar i miljö- och grön energiforskning, applikations- och marknadsnära forskning och stöd till specifikt utvalda branscher. En stor amerikansk satsning som däremot verkar kunna genomföras på närmare 20 miljarder USD kommer att gå till att stödja tio PPP-initiativ för att främja innovation inom tillverkningsindustrin.

Den kinesiska näringspolitiken syftar till ytterligare reformer av de statsägda företagen, i första hand genom starkare konkurrensutsättning och marknadsanpassning, bl.a. genom börsintroduktioner. En ny ekonomisk superzon kommer att implementeras i tre av Kinas centralt belägna provinser och det geografiska området omfattar närmare 170 miljoner människor.

Näringspolitiken behöver korsa såväl organisatoriska som geografiska gränser. Antalet anställda vid IBM är numera fler i Indien än i USA. Samtidigt menar den indiska IT-branschorganisationen NASSCOM att den indiska IT-industrin är central för att effektivisera det amerikanska näringslivet.

Ett allt större samarbete sker mellan länderna i nordöstra Asien och Stilla-havsområdet. Sydkorea, Kina och Japan samtalar om en frihandelspakt som skulle kunna skapa en av världens största gemensamma marknader.

Den brasilianska ekonomin går ned drastiskt i tempo och prognosticeras att nå i bästa fall 3 procentig BNP-ökning under 2013. Olika näringspolitiska initiativ har initierats, till viss del med protektionistiska förtecken och framförallt har detta skett för att skydda den inhemska bilindustrin. Men debattens vågor går höga kring för- och nackdelarna med de nya initiativen och flera tunga aktörer inom akademi och näringsliv förespråkar snarare behovet av en politik för institutionell förnyelse.

2 USA

2.1 USA röstade fram ett delat politiskt ledarskap

Valen i USA i november 2012 innebar att den politiska situationen i grunden är oförändrad – demokraten Obama vann presidentvalet och demokraterna fortsätter ha majoritet i senaten, medan republikanerna har fortsatt majoritet i representant huset. Det innebär ett delat politiskt ledarskap där demokrater och republikaner fortsatt behöver nå överenskommelser för att kunna fatta större politiska beslut (i enlighet med den amerikanska konstitutionens principer om checks and balances).

Om demokraternas FoI policys kontrasteras med republikanernas kan det allmänt sägas att: (1) Obama förespråkade mer stöd till miljö- och grön energiforskning; (2) att Obama mer stött forskning inom specifikt utvalda branscher, (såsom green energy och tillverkningsindustri) medan republikanerna förespråkade mer generella ramvillkor utan utvalda incitament för särskilda gynnade branscher; (3) att Obama förespråkade finansiering av applikations- och marknadsnära forskning, medan republikanerna menar att forskningsfinansieringen bör fokusera på grundforskning; (4) att Obama i större utsträckning förespråkade ökad offentlig finansiering av forskning; medan (5) republikanerna förespråkade sänkta skattesatser som förutsättning för framgångsrik forskning, innovation och tillväxt. Vidare har Obama bl.a. förespråkade incitament för att få företag att repatriera sin verksamhet – inklusive FoI verksamhet – till USA. Sannolikt kommer president Obama fortsätta driva liknande policys, men eftersom kongressen fattar avgörande budgetbeslut kommer även republikanernas policys sannolikt få visst genomslag. Mer allmänt kan sägas att även om demokrater och republikaner når enighet innebär de omfattande budgetunderskotten att det finns ett mycket begränsat reformutrymme även inom FoI politiken (se avsnitt under forskningspolitiken).

Vissa personförändringar är också aktuella efter valet. Republikanerna har valt Lamar Smith till ny ordförande för representanthusets kommitté för vetenskapliga och teknologiska frågor. Smith är republikan från Texas och har tidigare arbetat inom kommittén, och därutöver varit ordförande för representanthuset kommitté för juridiska frågor. Sannolikt kommer tre nya Associate Directors att tillsättas inom Vita husets Office of Science and Technology (OSTP), och det är oklart om John Holdren kommer att fortsätta som chef för denna organisation, samt om Stephen Shu ska fortsätta som chef för Department of Energy.

2.2 När studentlånsmarknaden riskabla nivåer?

Den totala lånebördan för studentlån i USA uppgår enligt Federal Reserve Bank of New York till ca 956 miljarder dollar, (mer än de totala billånen, eller kreditkortslånen.) Ett av fem hushåll har en skuldbörda i termer av studentlån, och det genomsnittliga studentlånet lär vara ca 23 300 USD. De federala myndigheterna i USA är enligt uppgift långivare till 93 % av studentlånen.

Ett problem är att gruppen låntagare som inte avbetalar sina studielånsamorteringar inom 90 dagar nu uppgår till 11 %. Vilket kan jämföras med att gruppen husägare som på motsvarande sätt inte betalade på sina huslån under bolånekrisen 2008 ska ha legat i intervallet 16-21%. Eftersom studentlåneskulden är så omfattande skulle en fortsatt problematik med betalningsinställelser kunna utgöra en bidragande faktor till ev. framtida

problem på kreditmarknaden, särskilt om fortsatta höga arbetslöshetstal skulle göra det svårt för nyutexaminerade studenter att få jobb och kunna avbetala på sina studentlån.

Kritiker, som William Bennet vid CNN, argumenterar att ovanstående utgör en börda för den redan utsatta amerikanska ekonomin. (Rimligen utgör det också en begränsning i landets kompetensförsörjning och dess innovationskapacitet på längre sikt.) Bennet menar också att ett problem är att federala myndigheter är lånegivare till den absoluta majoriteten av studentlånen eftersom de statliga studentlånen enligt honom beviljas till för många individer, och på för lösa grunder. De statliga studentlånen anses beviljas relativt förbehållslöst, utan att man gör någon egentlig bedömning om utbildningen ifråga resulterar i att den enskilde studenten får en hög anställningsbarhet och höga löner som ökar hans eller hennes betalningsförmåga, vilket ökar risken för betalningsinställelser och (därmed kreditmarknadskriser) senare i livet.

2.3 Fortsatta satsningar på advanced manufacturing

Obamaadministrationen har satsat mycket branschstöd på tillverkningsindustri, ('manufacturing'), inkl. stöd till bilindustrin - utan vilket t.ex. General Motors sannolikt skulle ha gått i konkurs. Detta inkluderar även förslag till stöd för att öka FoU-graden inom tillverkningsindustrin – satsningar på 'advanced manufacturing; inklusive ett nationellt nätverk för innovation inom tillverkningsindustrin (NNMI), där bl.a. myndigheten NIST gör insatser.

Obamaadministrationen har till exempel avsatt 20 miljoner USD för att stöda tio public-private partnerships med syfte att göra tillverkningsindustrin mer kunskapsbaserad och innovativ och skapa mer arbetstillfällen. Dessa PPP ska stödja lokala kluster med relation till tillverkningsindustrin. Ett särskilt syfte är att stödja kompetensutvecklingen och träning av arbetskraften inom tillverkningsindustrin. Initiativet antas träna upp till 1000 arbetstagare.

NNMI har under hösten genomfört konsultationer och workshops med syfte att inventera idéer för att utarbeta ett föreslaget nätverk av 15 institut för innovation inom tillverkningsindustrin (med en föreslagen finansiering om 1 miljard USD). Syftet är bl.a. att ge stöd till produktutveckling i stadiet bortom grundforskning. Ett institut för innovation inom additiv tillverkning har redan skapats i delstaten Ohio. Företaget 3D Systems har bland annat levererat flera additiva produktionsprintrar till centret som en bas för dess verksamhet.

NIST har också i samarbete med Commerce Department och Labour Department gjort satsningar på att i samarbete med delstater och lokala myndigheter få tillverkningsindustri att lokalisera och expandera sin verksamhet inom USA. Förutom innovation är ett av syftena med programmet kompetenshöjning inom den aktuella arbetskraftskåren, (vilket kan bidra till att öka innovationskapaciteten inom tillverkningsindustrin), och därigenom locka industrin tillbaka till USA. Enligt acting Commerce Secretary Rebecca Blank "This [Obama's] administration's top priority is creating American jobs, and through the Make it in America Challenge, we'll be supporting business' effort to expand here at home." Inom ramen för initiativet avsätts från federal nivå ca 40 miljoner USD, vilket beräknas finansiera ett 15 tal projekt.

2.4 USA samarbetar med andra länder kring IPR frågor

USA har, som tidigare rapporterats, antagit ny patentlagstiftning samt arbetar för att stärka implementeringen av denna lagstiftning. Ytterligare steg tas nu genom att USA även söker samarbete med andra länder. USA har i ett trilateralt möte med Japan och EU överenskommit att fortsätta arbetet för att reducera duplicering. En viss streamlining av arbetet och även arbetsdelning förekommer, samt framsteg inom områden som vissa webbaserade lösningar av gemensamt intresse och diskussioner kring uppdateringar av överenskommelsen kring patentsamarbete. Vidare har IP5 - ett samarbete som också omfattar Kinas och Koreas patentmyndigheter – släppt gemensam patentstatistik med syfte att öka effektiviteten och transparensen i sitt arbete. I ett samarbete mellan USAs och EUs patentkontor ska de också försöka skapa ett gemensamt klassifikationssystem – Cooperative Patent Classification - för att påskynda hanteringen av patentansökningar till de båda myndigheterna.

3 Kina

3.1 Marknadsanpassning av statsägda företag

Den kinesiska regeringen avser att genomföra ytterligare reformer av de statsägda företagen. Reformerna handlar inte om en massiv utförsäljning av statligt ägda företag utan är i första hand en åtgärd för att marknadsanpassa dem. Reformerna handlar primärt om att genomföra förändringar som leder till att statliga företag verksamma inom transport, energi, telekom, oljeutvinning och petrokemi skall kunna verka i en konkurrensutsatt sektor. Regeringen föreslår också att fler statliga företag introduceras på börsen under förutsättning att deras affärsmodell är anpassad för detta. För de företag som inte kvalificerar sig för en börsintroducering väntar hårdare krav på ledning, ansvar och öppenhet. I detta ligger också minska de statliga företagens sociala åtaganden som trots betydande reformer fortfarande är mycket stort. Statliga företag i Kina finansierar idag ett stort antal sjukhus och skolor mm. Vid slutet av 2011 fanns 144 700 statliga eller statligt kontrollerade företag, finansiella institutioner undantaget, med samlade tillgångar till värde av 85 triljoner Yuan. Dessa företag stod för 30 procent av Kinas industriproduktion och för 43 procent av företagens totala vinster.

3.2 Ny ekonomisk 'superzon' i centrala Kina

Regeringen har nyligen godkänt planerna på att skapa en ekonomisk "superzon" belägen i tre av Kinas centralt belägna provinser omfattande 30 städer på länsnivå i Henan, Shanxi och Hebei, dvs områden med en betydande andel jordbruk. Regionen täcker en sammanlagd yta om 289 000 kvadratkilometer och berör 170 miljoner människor. Avsikten är i första hand att länka samman städerna i regionen för att underlätta den pågående inflyttningen från landsbygden, förbättra den industriella strukturen och inte minst att öka tillgänglighet och servicenivå inom offentlig service. Projektet skall vara klart år 2020.

4 Indien

4.1 Antalet IBM-anställda i Indien fler än i USA

IBM med 433 000 anställda och 107 miljarder USD i omsättning 2011 har stadigt ökat antalet anställda i Indien. Företaget avslöjar inte själv hur många anställda de har i varje region, men bedömare anser att IBM nu har 112 000 anställda i Indien vilket gör den indiska arbetsstyrkan större än den som IBM har i USA, vilket bedöms vara ca 100 000. Från mindre än 10 000 anställda 2002 har IBMs Indiska enhet växt i rekordfart. IBM och deras indiska konkurrenter anställer varje år tusentals nytexaminerade ingenjörer som utbildas i företagets egna utbildningscentrum och sedan används för att skriva och underhålla mjukvara för Indiska och globala kunder till mycket konkurrenskraftiga priser.¹

4.2 Indiska IT-sektorn optimistisk trots protektionistiska tongångar i USA

Under de senaste fyra åren har den Indiska IT-industrin varit i skottgluggen för politisk retorik i USA mot offshoring av back-office, programmering, konstruktion och andra tjänster som den indiska IT-industrin levererar till sina amerikanska kunder till betydligt lägre priser än vad de amerikansk-baserade bolagen kan erbjuda. Den indiska IT-industrin har fått känna av höjda kostnader för amerikanska arbetsvisum för sina anställda och att vissa visumkvoter minskat drastiskt.

Denna fråga har tagits upp i det indiska parlamentet, där det bl.a. redovisades att antalet L-1 visum till indiska medborgare sjunkit med 28 % 2011 jämfört med året innan.² Under samma tid har antalet L-1 visum som utfärdats globalt (undantaget indier) ökat med 15 %. 2011 utfärdade USA 25 898 L-1 visum till indiska medborgare och året innan 35 896 (en rapport från the National Foundation for American Policy från november 2011 anges som källa till uppgifterna). Det indiska utrikesministeriet har en dialog med den amerikanska administrationen om den här frågan och har även tagit upp den direkt med utrikesminister Clinton, vid hennes senaste besök i Indien.

Den indiska IT-industrins branschorganisation, NASSCOM, hävdar att den indiska IT-industrin hjälper den amerikanska industrin att bli mer effektiv och konkurrenskraftig och fyller gapet där kompetens saknas.³

En ny rapport utgiven av den amerikanska organisationen Partnership for A New American Economy⁴ verkar stödja NASSCOMs påstående. De skriver att om USA inte ändrar sin migrationspolicy och förenklar för utlandsfödda personer med teknisk utbildning att bosätta sig och arbeta i USA, så kommer USA att halka efter i tillväxt och

¹ "IBM employs more staff in India than its US workforce", tillgänglig på <http://www.livemint.com/Opinion/NHnLRi9Gn5LQFXI22CnG0N/IBM-employs-more-staff-in-India-than-its-US-workforce.html>, publicerad 30 november 2012, citerad 2012-12-12

² Fråga i det indiska underhuset, Lok Sabha, besvarad 16 maj 2012 av juniorministern i indiska utrikesdepartementet "Q.6540 Discrimination against Indians in issuing professional visa", tillgänglig på <http://mea.gov.in/lok-sabha.htm?dt/19769/Q6540+Discrimination+against+Indians+in+issuing+professional+visa>

³ "Skill shortage will force US to live with offshoring: IT companies", tillgänglig på http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2012-11-08/outsourcing/34993309_1_vineet-nayar-krishnakumar-natarajan-barack-obama, publicerad 8 november 2012, citerad 2012-12-12

⁴ <http://www.renewoureconomy.org/>

konkurrenskraft jämfört med andra länder.⁵ Slutsatsen baseras på att efterfrågan på den amerikanska arbetsmarknaden för personer med STEM-utbildning (Science, Technology, Engineering, Mathematics) ökade betydligt snabbare än för andra kategorier, men bristen på amerikaner med denna utbildningsprofil gjorde det svårt att besätta tjänsterna.

---

⁵ ” *Help Wanted - The Role of Foreign Workers in the Innovation Economy* “, tillgänglig på <http://www.renewoureconomy.org/sites/all/themes/pnae/stem-report.pdf>, publicerad 30 november 2012, citerad 2012-12-12

5 Japan

5.1 Japan och Sydkorea bland de sämsta i världen när det kommer till jämställdhet

Japan är ett av de mest ojämlika länderna när det kommer till skillnaden mellan män och kvinnor i fyra kategorier: ekonomiskt deltagande och möjligheter, utbildningsnivå, hälsa, och politiskt inflytande. Undersökningen är gjord av WEF (World Economic Forum), som rankar 135 länder och Japan låg på plats 101. Som mest jämlika land placeras Island som följs av de nordiska länderna, Finland, Norge och Sverige på en fjärdeplats. WEF säger att Japan klassificeras i en grupp av länder som har gjort viktiga investeringar i kvinnors utbildning men fortfarande har stora hinder för kvinnors deltagande på arbetsmarknaden, och därmed inte kan se någon avkastning på sina investeringar i utvecklingen av hälften av sitt humankapital. Sydkorea rankades ännu sämre på 108:e plats. Sydkorea hamnade långt efter andra länder, i synnerhet när det gäller kvinnors tillgång till ekonomiska deltagande och utbildningsnivå. De rankas på 116 och 99 på respektive område. När det kommer till rankingen för hälsa kom Sydkorea 78:e plats och 86:e plats när det gäller jämställdhet i politiken.

5.2 Japan tappar placeringar i undersökning av nyföretagsklimat

Japan sjunker från förra årets 20:e till 24:e plats när det kommer till hur lätt det är att starta företag och göra affärer i Japan enligt Världsbanken. Detta ses i japansk media som en tydlig signal att Japan behöver ändra sin lagstiftning för att motverka denna trend. Rapporten visar hur Japan hamnar långt efter sina östasiatiska konkurrenter där Hong Kong rankas på en andra plats, Sydkorea åtta och Taiwan på en 16:e plats. 185 ekonomier omfattades i rapporten och rankingen sker utifrån tio indikatorer såsom att starta upp ett företag, skydda innovationer, göra investeringar, och handel med andra länder, för inhemska små till medelstora företag. Singapore kom på första plats, Nya Zeeland kom trea, och USA fyra.

Jämförelsevis har det globalt skett betydande insatser vad gäller lagstiftningsreformer för nyföretagande under de senaste tio åren. Dessa ansträngningar har lett till en global genomsnittlig sänkning av tiden det tar att starta ett företag från 50 dagar till 30 dagar, och den genomsnittliga kostnaden har sjunkit från 89 procent av inkomsten per capita till 31 procent. Det är framförallt Östeuropa och länder i centrala Asien som har varit aktiva med reformarbetet.

I rapporten noterades att Japan visserligen sänkt bolagsskatten att starta ett företag men att det fortfarande är komplicerat och tidskrävande. I en annan rapport från PricewaterhouseCoopers rankas Tokyo på tionde plats av 27 i "Cities of opportunity" medan Stockholm hamnade på en femte plats. Tokyo fick top ranking på två av tio kategorier, intellektuellt kapital och hälsa, säkerhet och trygghet. New York kom på första plats men blev inte toprankad i någon av de tio kategorierna.

6 Sydkorea

6.1 Sydkorea påbörjar förhandlingar om två omfattande frihandelsavtal i nordöstra Asien och Stilla-havsområdet

Sydkorea påbörjar förhandlingar om två omfattande frihandelsavtal med potential att skapa nya stora frihandelsområden i nordöstra Asien och Stilla-havsområdet. De två förhandlingsprocesserna, ett mellan Sydkorea, Japan och Kina, och den andra omfattande 16 länder i Asien/Stilla-havsområdet var ett av de viktigaste resultaten av en rad årliga toppmöten i EAS (East Asia Summit) som hölls i Kambodja i år och leds av Association of Southeast Asian Nation (ASEAN). Sydkoreas president Lee Myung-bak och andra ledare som deltog i EASs toppmöte, planerar att utfärda ett gemensamt uttalande att förklara inledandet av förhandlingar för att skapa vad som kallas den "Regional Comprehensive Economic Partnership" eller RCEP.

EAS forumet involverar också USA, Ryssland, Australien, Indien och Nya Zeeland. Alla utom USA och Ryssland planerar att åta sig att delta i förhandlingarna som syftar till att minska handelshinder och främja ett friare flöde av varor och tjänster. De 16 länderna har en sammanlagd BNP på 19 700 miljarder US dollar (133 800 miljarder kronor), och deras handelsvolym når 1 000 miljarder US dollar (6 800 miljarder kronor) med en befolkning på ca 3,4 miljarder. Det regionala frihandelsavtalet skulle medföra en ökning upp till 19 miljarder US dollar (130 miljarder kronor) av ekonomiska fördelar för Sydkorea, och höja landets ekonomiska tillväxt med 1,76 procent på tio år efter att avtalet träder i kraft. Prognosen bygger på antagandet att tullarna på alla produkter utom ris tas bort.

Innan detta träffades handelsministrarna från Sydkorea, Kina och Japan, tre av Asiens största ekonomier, för att samtala om en tre-vägs-frihandelspakt. Trevägspakten, om den förverkligas, skulle skapa en av världens största marknader då Sydkorea, Kina och Japan står för 20 procent av den globala BNP, 17,5 procent av den globala handeln och 22 procent av världens befolkning.

7 Brasilien

7.1 Allmän bakgrund: ökad kritik och krav på ny politik

Efter de senaste ekonomiska rapporterna, som visade på betydligt sämre tillväxt (0,6 procent) under tredje kvartalet än förväntat,⁶ börjar nu allt fler ifrågasätta den brasilianska regeringens fokus på en konsumtionsdriven politik för att möta den ekonomiska krisen.⁷

Regeringen säger sig dock vara medveten om problemen och vidtar nu allt fler åtgärder för att stimulera ökade investeringar och öka produktiviteten. Bland annat har man gjort kraftiga räntesänkningar (från 12,5 procent till nuvarande 7,25 procent), genomdrivit långtgående privatiseringar i transportsektorn, samt initierat åtgärder för omfattande sänkningar av energipriserna.⁸ Trots detta fortsätter investeringarna att minska, och den samlade bedömningen är att tillväxten under 2013 i bästa fall når runt 3 procent.⁹

Många menar nu att problemet snarast bottenar i ett ökat misstroende mot regeringen (inte minst bland industriaktörer) som i alltför hög grad anses interferera på marknaden.¹⁰ Det verkar finnas visst fog för kritiken. Bland annat visar en nyligen utkommen studie att det samlade börsvärdet för de ledande företagen inom energi-, bank- och telekommunikationssektorn minskat med drygt 200 miljarder SEK (R\$ 61 miljarder) under innevarande år.¹¹ Istället för att styra enskilda investeringsbeslut, menar kritikerna, borde regeringen snarare underlätta för marknaden att verka fritt, genom att se över arbetsmarknadslagar, underlätta judiciella processer, samt mer allmänt öka den administrativa effektiviteten i systemet.¹²

Sammanfattningsvis står det klart att den brasilianska utvecklingsmodellen ännu inte hittat sin form. Vidare blir det också allt mer tydligt att problemen kring landets innovation- och konkurrenskraft inte bara handlar olika finansiella och strukturella avvägningar, utan i minst lika hög grad om politisk och institutionell förnyelse.

⁶ Saraiva, A., Martins, D. (2012) *Economia cresce 0,6% no 3º trimestre, abaixo da expectativa, diz IBGE*. *Valor Econômico* 30 November. <http://www.valor.com.br/brasil/2923886/economia-cresce-06-no-3#ixzz2EkcTcIzH>, (accessed 30 November, 2012).

⁷ Rehder, M. (2012) *País tem pior crescimento desde Collor*. *O Estado de São Paulo* 25 November. <http://economia.estadao.com.br/noticias/economia%20brasil,pais-tem-pior-crescimento-desde-collor,135721,0.htm>, (accessed 1 December, 2012).

⁸ (2012b) *The road forsaken*. *The Economist* 11 August. <http://www.economist.com/node/21560309>, (accessed 15 September, 2012).

⁹ Conceição, A. (2012) *Analistas reduzem projeções para o PIB*. *Valor Econômico* 11 December. <http://www.valor.com.br/brasil/2935534/analistas-reduzem-projecoes-para-o-pib>, (accessed 11 December, 2012).

¹⁰ Safatle, C. *Ibid. Entre Dilma e o setor privado há um abismo*. 30 November. <http://www.valor.com.br/brasil/2923622/entre-dilma-e-o-setor-privado-ha-um-abismo#ixzz2EkyRn0Ed>, (accessed 30 November, 2012).

¹¹ Landim, R., Oscar, N. (2012) *Empresas 'enquadradas' por Dilma perderam R\$ 61 bilhões na Bolsa este ano*. *O Estado de São Paulo* 11 November. <http://www.estadao.com.br/noticias/impreso,empresas-enquadradas-por-dilma--perderam-r-61-bilhoes-na-bolsa-este-ano-,958671,0.htm>, (accessed 5 December, 2012).

¹² (2012b) *The road forsaken*. *The Economist* 11 August. <http://www.economist.com/node/21560309>, (accessed 15 September, 2012).

7.2 Nya direktiv för bilindustrin

I ljuset av ovanstående blir det särskilt intressant att följa den brasilianska regeringens politik i förhållande till bilindustrin. Den senare har under det senaste året tjänat som det kanske främsta instrumentet för att stimulera ekonomin och därigenom blivit mycket av en symbol för den konsumtionsdrivna utvecklingspolitiken. Genom en kombination av höga importtullar på utländska bilar, ökade krav på 'local content' vid produktion inom Brasilien, samt avsevärda skattelättnader vid nybilsköp har regeringen sökt utnyttja bilproduktionens långa värdekedjor i syfte att stärka även andra delar av ekonomin.

Den ovan nämnda strategin är dock ingalunda ny utan, tvärtom, ett relativt vanligt sätt att försöka kick-starta en avstannande ekonomi. Som sådant har den också sina begränsningar. Bortsett från de uppenbara problemen med en kraftig ökning i antal bilar på vägarna, riskerar politiken att på sikt leda till minskad innovation inom sektorn.

Som svar på många av de utmaningar som beskrivits tidigare, presenterade den brasilianska regeringen i början av oktober en ny lag, *Inovar Auto*, som sätter nya och hårdare miljö- och effektivitetskrav för bilindustrin i stort, inkl. bilar, lastbilar och bussar.¹³ Bland de mer uppenbara åtgärderna finner man ökade krav för bränsleförbrukning, som då läggs i paritet med de nivåer EU inför fr.o.m. 2015, men den nya lagen förväntas även stimulera utveckling av nya material samt olika delar av elektroniksystemet.¹⁴ Lagen, som avser perioden 2013-2017 och som även kopplas till ytterligare skattelättnader, förväntas generera nyinvesteringar i sektorn på mellan 165-200 miljarder SEK (R\$ 50-60 miljarder) fram till år 2015.¹⁵ Ambitionen, enligt finansminister Guido Mantega, är att skapa jobb samt att på sikt även skapa förutsättningar för en utökad export av brasilianska bilar. Brasilien är idag världens fjärde största bilmarknad men fortfarande bara den sjunde största producenten av bilar.¹⁶

7.3 Protektionism

Den brasilianska bilindustrin är också en av de sektorer som kommit i centrum för en tilltagande kritik av vad som uppfattas en ökad brasiliansk protektionism. Det nya lagförslaget, *Inovar-Auto*, lär inte minska dessa röster.¹⁷ Kritiken sträcker sig dock betydligt längre än bilindustrin och omfattar alltifrån upprättandet av regionala

¹³ (2012a) Programa Inovar-Auto levará montadoras a investirem mais de R\$ 50 bilhões. *Correio Braziliense* 4 October.

http://www.correio braziliense.com.br/app/noticia/economia/2012/10/04/internas_economia,326161/programa-inovar-auto-levara-montadoras-a-investirem-mais-de-r-50-bilhoes.shtml, (accessed 6 October, 2012).

¹⁴ Laguna, E. (2012) Montadoras se preparam para salto na inovação. *Valor Econômico* 31 October.

<http://www.valor.com.br/empresas/2887188/montadoras-se-preparam-para-salto-na-inovacao>, (accessed 31 October, 2012).

¹⁵ (2012a) Programa Inovar-Auto levará montadoras a investirem mais de R\$ 50 bilhões. *Correio Braziliense* 4 October.

http://www.correio braziliense.com.br/app/noticia/economia/2012/10/04/internas_economia,326161/programa-inovar-auto-levara-montadoras-a-investirem-mais-de-r-50-bilhoes.shtml, (accessed 6 October, 2012).

¹⁶ Froufe, C., Veríssimo, R., Fernandes, A. (2012) Governo decide cortar imposto de carro que gastar menos gasolina. *O Estado de São Paulo* 4 October.

<http://economia.estadao.com.br/noticias/economia%20brasil,governo-decide-cortar-imposto-de-carro-que-gastar-menos-gasolina,129384,0.htm>, (accessed 4 October, 2012).

¹⁷ Leo, S. (2012) O alcance do novo regime automotivo. *Valor Econômico* 8 October.

<http://www.valor.com.br/brasil/2858898/o-alcance-do-novo-regime-automotivo>, (accessed 8 October, 2012).

investeringsfonder och sektoriella utvecklingsprogram till olika anti-dumping regler och särskilda subsidier för privata aktörer inom vissa sektorer.¹⁸

På senare tid har kritiken även konkretiserats. Enligt en rapport som nyligen publicerades av FN, OECD och WTO gemensamt står Brasilien för vart tredje av alla handelshinder som införts över de senaste sex månaderna. Med detta går landet inte bara emot den globala trenden, som snarast ser en lättnad vad gäller användandet av handelshinder, utan det innebär även en väsentlig ökning i antalet liknande motåtgärder gentemot brasilianska företag. Här kan man i sammanhanget noteras att anti-dumping inte nödvändigtvis är olagligt men omfattningen av i det här fallet gör att man med fog kan misstänka att instrumentet används i protektionistiskt syfte.¹⁹

7.4 Ökad satsning på försvarsindustrin

En sektor som på senare tid erhållit ökade incitament, och som nu håller på att växa fram något i det tysta, är den brasilianska försvarsindustrin. Satsningen, som inleddes under de sista åren av Lulas tid som president, ledde under våren 2012 fram till en ny lag, *Lei 12598/12*, som uttryckligen syftar till att genom olika skatteincitament revitalisera och stimulera återuppyggnaden av en nationell brasiliansk försvarsindustri.

Frågan om en inhemsk försvarsindustri är dock långt ifrån okontroversiell i Brasilien. Det är bara tjugotalet år sedan landet var en militärdiktatur, och minnena från densamma är många gånger ytterst närvarande. Samtidigt lever flertalet av de gamla doktrinerna kvar. Detta gäller inte minst säkerhetsfrågor och behovet av att skydda landets naturresurser. Amazonas-regionen har, exempelvis, en central roll i brasiliansk militärstrategi och utgör i mångt och mycket själva symbolen för nationell suveränitet. Detta strategiska intresse för Amazonas har i praktiken också tilltagit under senare år, i takt med att utvinningen av dess naturresurser ökar.

Det är därför inte förvånande att frågan kring en utbyggnad av en inhemsk försvarsindustri uppstår i perioden runt 2008. Förklaringen till detta står i hög grad att finna i de nya olje- och gasfyndigheterna i vattnen utanför Rio de Janeiro, Préal, som bekräftats bara ett par år tidigare. I och med detta uppstod genast ett motsvarande intresse och behov av att kontrollera havsområdena längs Brasiliens kust. Detta ledde i sin tur till ett mer uttalat fokus på det område som man brukar kalla 'det blåa Amazonas' (*Amazônia Azul*). Det senare avser i korthet det havsområde längs den brasilianska kontinentalsockeln på runt 3,5 miljoner km² som ligger inom brasilianskt territorium. Poängen här är dock att den brasilianska regeringen sedan ett antal år driver en internationell process för att utvidga detta område till närmare 4,5 miljoner km². Bakom detta ligger givetvis förhoppningen om att det finns ytterligare oljefyndigheter inom detta område, även om man också framför en rad andra skäl (Marinha do Brasil, 2012).

Dessa båda expanderande områden, de 'gröna och blåa Amazonas', legitimerar inte bara satsningen på en brasiliansk försvarsindustri, utan skapar också en grogrund för en vidgad syn på vad densamma kan tänkas åstadkomma och bidra med. Vid närmare anblick så har *Lei 12589* också ett antal karakteristika som gör den särskilt intressant i sammanhanget. En

¹⁸ Moreira, A. *Ibid.* Subsidios brasileiros voltam a ser questionados na OMC. 23 October. <http://www.valor.com.br/brasil/2875774/subsidios-brasileiros-voltam-ser-questionados-na-omc#ixzz2ElsWYadk>, (accessed 5 November, 2012).

¹⁹ Chade, J. (2012) País amplia medidas de defesa comercial. *O Estado de São Paulo* 1 November. <http://www.estadao.com.br/noticias/impreso,pais-amplia-medidas-de-defesa--comercial-,954242,0.htm>, (accessed 1 November, 2012).

första observation är att den avser en rad olika aktiviteter såsom; gods, tjänster, arbeten eller information avseende vapen, transporter, kommunikation, material eller konstruktionsarbeten av olika slag. Dessa kan i sin tur genomföras inom den maritima sektorn såväl som inom flygvapnet och marktrupperna. Med detta öppnas också möjligheten för ett antal nya aktörer, som exempelvis företag inom byggbranschen och infrastrukturuområdet mer generellt, att ingå och få del av olika incitament. Ytterligare en observation är den starka betoning som görs på forskning och innovation. Här, liksom på många andra områden, är Brasilien ytterst angeläget om att bygga upp en inhemsk kompetens. Avslutningsvis är lagen också förvånansvärt öppen för både inhemska och internationella partnerskap, såväl kommersiella som forskningsmässiga. Även om varje projekt kräver ett brasilianskt huvudmannaskap, så är det inget som hindrar vare sig internationellt deltagande eller finansiering. På samma sätt lämnar lagen också öppet för samarbeten med andra delar av industrin.²⁰

Vid en första anblick öppnar detta stora möjligheter också från ett svenskt håll. Det faktum att man så tydligt kan gå in diverse samarbeten på så många olika områden och nivåer, gör det möjligt att skapa en svensk närvaro som inte bara har ett värde i sig, utan i förlängningen också kan påverka den förestående försäljningen av F-X2, dvs. JAS Gripen, i positiv riktning. Här kan man som avslutning bara notera att Boeing för tillfället satsar drygt 33 miljoner SEK (USD 5 miljoner) på ett nytt forskningscenter i Brasilien (det sjätte utanför USA) i syfte att driva nya utvecklingsprojekt, bl.a. inom biobränslen och trafikledning, tillsammans med brasilianska företag och forskningsinstitutioner.²¹

---

²⁰ Cavalcanti, M.P., Pereira, L.V. (2012) A Lei nº 12.598 e o mercado de defesa. *Valor Econômico* 14 May. <http://www.valor.com.br/brasil/2656844/lei-n#ixzz2Em2iVLPN>, (accessed 3 December, 2012).

²¹ Silveira, V. *Ibid.* Boeing amplia parcerias para pesquisa no Brasil. 11 December. <http://www.valor.com.br/empresas/2935464/boeing-amplia-parcerias-para-pesquisa-no-brasil>, (accessed 11 December, 2012).